

Pornografía: construcció social de la sexualitat violenta

Marta Sorlí Fresquet

Treballadora Social, Màster en Mediació i Intervenció Familiar, Màster en Drets Humans i Postgrau d'Agent d'Igualtat. Portaveu a la Comissió d'Igualtat del Congreso i al "Pacte d'Estat contra la Violència de Gènere". Ponent a proposicions de llei com la de desenvolupament del Pacte d'Estat contra la Violència de Gènere així com a la llei integral d'igualtat de tracte i no discriminació i a la llei contra la discriminació sexual.

Resum

La violència sexual esdevé una de les evidències més flagrants de la discriminació per sexe perpetrada pel sistema patriarcal. La pornografia és un dels espais de justificació i normalització de violència sexual més estès basant la seua permanència en l'argument fal·laç de la lliure elecció sostingut per la ignorància de la desigualtat existent. És fonamental, doncs, que reconeixem que l'estructura de violència sexual és generalitzada i que la normalització de la mateixa fa que s'estenga socialment. Per parlar d'espais lliures de violències sexuals cal parlar, també, del sistema sexe-gènere que dibuixa una sexualitat violenta a més d'una necessitat de reconeixement de les dones com a col·lectivitat violentada mitjançant el seu sexe. La pornografia normalitza la violació, la sodomia i representa una escola de desigualtat en què víctimes i bioxets es veuen representades al més pur estil patriarcal.

INTRODUCCIÓ

El binomi sexe-gènere estructura un sistema pel qual, depenent del sexe de les persones, se les predestina a tenir uns i altres comportaments que configuren el gènere. En l'actualitat, més que mai, existeix una falta d'informació entorn de les conseqüències del sistema sexe-gènere així com a la definició d'allò que respon a gènere confonent-se, en moltes ocasions, el sexe i el gènere com una única cosa. «El gènere no és exactament observable, perquè es tracta d'una estructura de relacions i, com a tal, té un caràcter eminentment abstracte, que es revesteix de significats perceptibles, però que no es redueix ni es fixa a aquests» (Segato, 2010, 67). Suposa un constructe social que defineix i justifica desigualtats, on el subjecte únic masculí situa a les dones com a objectes per servir-lo, simplement per contraposició a l'home, entès com a única persona completa. Les dones són, com a objectes, explotables; els seus cossos són justificadament posseïbles i impunement conqueribles i el seu sexe és la via d'opressió per excel·lència.

En aquest escenari, la pornografia juga un paper fonamental per a alimentar la construcció de l'imaginari col·lectiu de voluntarietat de les víctimes a la submissió i legitimitat dels bioxets. "El feminisme (...) lluita per desfer-se d'eixa sobrecàrrega de sexualitat que llastra la seua autonomia i llibertat i impedeix el desenvolupament en igualtat" (Cobo, 2017, 63); no obstant això, encara estem lluny d'alliberar les dones i la societat de la normalització de la violència sexual. Amb l'acceptació de la pornografia com a imatge de sexualitat es reproduïx la inseguretat generalitzada en què la sexualitat és violenta i el desig femení insignificant. La violència masculista, les guerres, la repressió i el mercat demostren que el gènere és un constructe social que relega a la consideració d'objectes els cossos de les dones. Aquest treball pretén demostrar que la lliure elecció és una fal·làcia suportada per «la conversió del cos en mercaderia [com] un vell mandat del patriarcat que sintonitza amb la visió del món neoliberal i la reforça» (De Miguel, 2015, 21). La simbologia sexual creada és violenta i es nodreix d'un entramat del qual la pornografia n'és fonamental per justificar posteriorment explotacions directes com són la prostitució o els ventres de lloguer, però també el consentiment com a base de totes elles. Dones reduïdes a parts del cos i a funcions amb les quals comercialitzar, despersonalització en la qual el consentiment juga el paper imprescindible per a mantenir-se adquirible.

Aprofitant les discriminacions patriarcal, el capitalisme presenta els cossos de les dones com objectes amb els quals mercadejar i dels quals treure rèdit econòmic. No només la força de treball és explotable i precaritzable, sinó que tot el cos femení es considera un mercat per conquerir. «Este és l'ADN del capitalisme: per poder continuar endavant ha de buscar sense parar nous àmbits de mercantilització» (Ekis, 2015, 134) essent els cossos femenins el primer mercat a acaparar. Per poder articular la discriminació s'apel·la a la lliure elecció, al consentiment com a base fonamental de la sexualitat actual. Els avanços legislatius inclouen, per tant, el consentiment com a base essent aquest un perpetuador de la passivitat de les dones en l'àmbit sexual, de la falta de resistència. Encara avui no s'articula un espai d'alliberament i d'empoderament en què les dones siguin subjectes actives de desig sexual. Amb la passivitat de l'acceptació, doncs, esdevé la possibilitat de l'explotació i la violència sexual consentida.

Per aconseguir-ho s'executa un procés de precarització en l'àmbit laboral de les dones amb sistemes com el sòl enganxós, el sostre de vidre, l'esclatxa salarial i l'assumpció de les feines de cures i, en els últims anys, també l'aparició del precipici de vidre. Enfront una situació de precarització quasi generalitzada, comença el mecanisme d'acceptació de l'explotació sexual com una sortida laboral acceptable i desitjable, el consentiment com a eix d'acceptació deslligat del desig. «El capitalisme neoliberal articula el seu espai productiu sobre grups socials que es troben en una posició d'extrema vulnerabilitat social» (Cobo, 2017, 142). Les dones, com a ciutadania de segona i objectes explotables estan situades en una posició d'extrema vulnerabilitat difícilment eludible per a cap de nosaltres. Mitjançant la pornografia s'escenifica com a alguna cosa normal la violència física i sexual cap a les dones i la impossibilitat de decisió per a elles, tant de l'explotació com de la violència.

És una obligació per al feminisme desmantellar les justificacions públiques per les quals s'apropien dels cossos de les dones i es justifica la violència sexual. El feminisme és i ha sigut la teoria crítica que ha fet visibles que les dones som individus complets i ha lluitat per la creació d'espais segurs per a nosaltres en molts àmbits de la vida diària. En el segle XXI aquesta reivindicació ha de continuar, reclamant els drets inherents a la condició de persones i visibilitzant totes aquelles activitats que, emmascarades de progressistes i alliberadores, normalitzen la violència sexual i fomenten la mercantilització dels cossos femenins. La diferència en la construcció de la relació amb els cossos masculins i femenins ha marcat un eix fonamental en la percepció i construcció de la pornografia. «La satisfacció dels impulsos sexuals naturals del baró han de satisfer-se mitjançant l'accés sexual a la dona, també quan el seu cos no s'utilitza sexualment de forma directa» (Pateman, 2019, 366). La pornografia suposa, per tant, la utilització dels cossos de les dones per a satisfer els desitjos sexuals masculins mitjançant la violència simbòlica que en ella s'expressa. La sexualitat de les dones desapareix en la major part de la imatge pornogràfica, presentant l'acte sexual com un tràmit més d'accés masculí al cos femení. De possessió i cosificació de les dones. Es repeteix la concepció patriarcal en què el cos de la dona esdevé un territori conquerit. És, de fet, una de les justificacions mediàtiques més esteses de la cultura de la violació i de la cosificació de les dones.

Ens trobem, en l'actualitat, amb el debat constant sobre la suposada lliure elecció de les dones per a ser explotades a tots els nivells creant-se un circuit malèfic que relega a la condició d'objecte a més de la meitat de la població. Els homes difícilment perceben la inexistència de llibertat d'elecció amb relació a la violència sexual perquè la seua vivència és radicalment més alliberadora que la vivència femenina. «En virtut de les condicions socials a què estem sotmesos, el fet masculí i el fet femení constitueix, de ciència certa, dues cultures i dos menes de vivències radicalment distintes» (Millet, 2010, 80). La possessió del cos de les dones és, per tant, un dels objectius històrics del capitalisme alimentat per la desigualtat generada pel patriarcat. És necessari visibilitzar i desmantellar el discurs i la justificació constants de la cosificació del cos de les dones i del consentiment individual per assegurar l'alliberament sexual. La creació d'espais segurs per a les dones passa, necessàriament, per trencar les fal·làcies patriarcals i reconèixer la implicació col·lectiva de les decisions individuals.

OBJECTIUS

- Relacionar pornografia amb la perpetració de la violència sexual.
- Desmuntar la fal·làcia de la lliure elecció de les dones per ser explotades sexualment.
- Incentivar la responsabilitat individual per reduir la discriminació col·lectiva.

METODOLOGIA

Investigació teòrica i documental.

La investigació documental i teòrica es basa en la selecció i l'anàlisi de la informació existent sobre el tema d'estudi per relacionar-la amb el bagatge acadèmic previ i fer una reflexió en profunditat sobre el tema d'estudi. Es tracta de recopilar i interpretant diferents textos, siguen llibres, articles o material d'altra mena amb l'objectiu d'aconseguir sostenir argumentalment la hipòtesi o hipòtesis plantejades en l'exposició del treball. Els propòsits del següent text necessiten la compilació documental de les diferents teories feministes que han teoritzat al llarg de la història sobre l'explotació dels cossos de les dones, denunciant l'apropiació patriarcal dels mateixos i reforçant l'afeció col·lectiva de la discriminació patriarcal. Juntament amb el bagatge teòric previ es pretén elaborar una argumentació en profunditat sobre la lliure elecció com a fal·làcia patriarcal i capitalista de justificació de la violència sexual amb la pornografia com a escenificació. Existeix una ampla bibliografia sobre la cosificació dels cossos de les dones així com de la justificació pública de la mateixa i dels beneficis patriarcals obtinguts. De fet, existeixen enfocaments diferents que es plasmen al text per a emmarcar el tema i analitzar en profunditat com la pornografia suposa un eix de perpetració de la violència sexual cap a les dones.

MARC TEÒRIC: Sexe, patriarcat i capitalisme.

Carol Pateman defineix dues tipologies de dona segons la construcció patriarcal establerta pel "Contracte Sexual" (Pateman, 2019): la dona-esposa, com a propietat privada d'un sol home; i la dona-puta, com a propietat comuna a tots els barons. La dicotomia dona-pública/dona-privada situa a les dones en inferioritat en l'àmbit social, en situació de subordinació, els cossos femenins estan a disposició d'un o de molts homes. El patriarcat estableix, per tant, una jerarquia social en la qual les dones són ciutadanes-objecte al servei dels privilegis masculins. Això fa que totes i cadascuna de nosaltres podem ser públiques o privades en diferents moments depenent del "Contracte Sexual" amb el que se'ns associa.

Segons aquesta teoria, els individus són homes i, per tant, els seus desitjos són superiors als drets de qui no arriba a la catalogació d'individu. Les dones aprenem a ser considerades coses i a acceptar el nostre estatus de subordinació; aprenem a reconèixer els nostres cossos com a objectes per a decorar l'espai públic, a ser propietat dels homes a diferents nivells. Entre tant, els homes aprenen a admirar i adquirir aquests objectes, a jutjar-los i valorar-los. Tant homes com dones en el món patriarcal interioritzem la cosificació dels cossos femenins establerta pel patriarcat. El "Contracte Sexual" (Pateman, 2019) ha permès la submissió de les dones d'una manera suposadament voluntària. «Els impulsos sexuals naturals del baró han de satisfer-se mitjançant l'accés sexual a la dona, també quan el seu cos no s'utilitza sexualment de forma directa» (Pateman, 2019, 366). La pornografia suposa, per tant, la utilització dels cossos de les dones per a satisfer els desitjos sexuals masculins expressant, a més, violència simbòlica.

La sexualitat de les dones desapareix en la major part de la imatge pornogràfica, presentant l'acte sexual com un tràmit més d'accés masculí al cos femení. Es repeteix la concepció patriarcal en què el cos de la dona esdevé un territori conquerit, un espai de possessió i cosificació. El capitalisme patriarcal ha controlat l'àmbit públic i l'àmbit privat assignat un als individus i l'altre a les invisibles; construint l'estatus del contracte capitalista pel qual les dones seran considerades objectes de possessió. Les dones han sigut històricament relegades a un segon pla sent considerades en alguns moments com a ciutadanes de segona i, en altres, fins i tot com a animals sense raciocini. Això ha justificat al llarg de la història que els homes, individus complets per definició patriarcal, puguin posseir-les i apropiarse d'elles. «Els cossos de les dones han sigut, històricament, objecte de l'exercici del poder patriarcal» (Nuño, 2016, 685) despersonalitzant-les i esdevenint una mercaderia en la intersecció entre el patriarcat i el capitalisme. La sexualitat i la reproducció han estat dos dels espais històricament amb voluntat de conquesta per part del patriarcat.

«En realitat, tot açò és símptoma d'una malaltia cultural molt més virulenta, en la qual les dones existeixen per a satisfer els capritjos dels homes, en la qual la vàlua d'una dona es veu sistemàticament subestimada si no ignorada per complet» (Gay, 2015, 191). Les dones i els seus cossos estan a disposició del mercat i dels homes. Es genera una situació de justificació pública de l'apropiació i l'explotació de les dones. La pornografia esdevé la construcció social i cultural enfocada a mantenir la jerarquia sexual patriarcal, els estereotips sexistes en què les dones són sotmeses a la voluntat dels homes. Tant les dones com els homes, a través de la socialització patriarcal denominada gènere, han normalitzat aquesta cosificació reproduint-la i perpetrant-la.

La pornografia està arrelada perquè «els governs depenen dels ingressos de les dones inscrites en els circuits transfronterers, així com de tota una sort d'empreses el model per obtenir guanys de les quals es realitza als marges de l'economia "lícita"» (Sassen, 2003, 54). Les dones són despersonalitzades pel capitalisme patriarcal per poder oferir-les al mercat amb total impunitat i per a extreure d'elles tota mena de "serveis". Amb la pornografia es genera la deshumanització per disposar dels cossos femenins, de les seues capacitats biològiques, per a posar-les al servei dels desitjos aliens. Els cossos de les dones al servei de l'economia i a la disposició de la voluntat masculina. La pornografia i, per extensió, la prostitució inclou el sexe patriarcal baix la submissió sexista i econòmica que pateixen la majoria de dones.

"En un període de crisi econòmica o postcrisi ix enfortida la ideologia neoliberal: es converteix en asserció dogmàtica la defensa d'una llibertat individual que fa o desfà segons les seues preferències i és immune a les conseqüències socials addicionals que tota preferència comporta" (Miyares, 2021, 41). Es planteja el debat sobre la pornografia des de la falsa llibertat d'elecció de les dones sense tenir en compte la influència patriarcal i capitalista. Les ideologies polítiques tradicionalment defensores dels drets humans i suposadament progressistes cauen, en moltes ocasions, en la trampa de la irreflexió i la immediatesa permetent mantenir el debat en la superfície. En la societat neoliberal i capitalista tot és comprable i vendible, fins i tot els cossos de persones. Això sí, només els d'aquelles persones "incompletes" que no responen als paràmetres establerts masculins i per a les que els drets són concessions. «El sistema social en el seu conjunt, tant l'imaginari simbòlic com els entramats socials, està organitzat de tal manera que el model hegemònic de feminitat, construït al voltant de l'objectivització i sexualització de les dones, pot reproduir-se socialment» (Cobo, 2017,

53). Mentre la pornografia escenifique violència sexual, mentre siga un espai d'aprenentatges sobre sexualitat, les violències sexuals continuaran vigents en tant que hi estan acceptades i viralitzades.

«Aquesta despersonalització dels éssers humans, a part de la injustícia que puga significar, suposa la reproducció activa de les identitats més arcaïques i reaccionàries del patriarcat» (De Miguel, 2015, 339). Ni la lliure elecció ni la lliure contractació poden justificar la vulneració de drets humans. Estem, doncs, enfront d'una nova cara del patriarcat que alimenta el capitalisme extractiu superant una nova frontera: la integritat física. Els homes troben en la pornografia la satisfacció dels desitjos per sobre del compliment dels drets humans mentre les dones són presentades com l'objecte que podrà satisfer-los. El patriarcat sosté i perpetua la desigualtat a tots els nivells construint el gènere com a eix d'opressió basat en la realitat biològica de les persones: els òrgans sexuals femenins han d'estar a disposició dels masculins.

El «sistema patriarcal [és la](...) ideologia la principal manifestació i font d'alimentació del qual és la socialització desigual dels sexes, aconseguida tant en el camp de la posició com en el del temperament i el paper sexual.» (Millet, 2010, 285). Precaritzades i amb poques opcions sociolaborals, la pornografia esdevé un mecanisme de manteniment econòmic pervers en el que les dones són sotmeses i explotades, perpetuen la socialització sexista i l'imaginari de sexualitat violenta. Aquesta percepció és admesa pels explotadors, però també justificada col·lectivament i acceptada per les explotades generant-se «eufemismes per evitar parlar d'igualtat i comptant amb la col·laboració de partits polítics i governs per a socavar les polítiques d'igualtat» (Miyares, 2021, 102). La pornografia, per tant, està present en el nostre dia a dia legitimada pels mitjans audiovisuals i el debat polític, acceptant que les dones som un bé de consum més que el patriarcat posa al servei del capitalisme.

«La masculinitat es continua aprenent al pati del col·legi com a negació del que és ser xiqueta i a l'adolescència com a domini, encara que siga virtual, mitjançant la pornografia, sobre les xiques» (De Miguel, 2015, 129). La pornografia suposa en si mateixa un acte mediàtic de justificació de la cosificació, d'objectivització de les dones i la validació de la violència sexual. Mitjançant el lliure accés existent a la pornografia, es justifica i es construeix una mirada sexista i una sexualitat patriarcal en què les dones no només són submeses, sinó que són en funció de la voluntat masculina. L'impacte de la pornografia sobre la construcció de la sexualitat és essencial en tant que «la pornografia és un factor de socialització, en la mateixa mesura que ho és la publicitat» (Cobo, 2017, 93). La percepció patriarcal de la sexualitat que se'n deriva de la pornografia construeix l'imaginari col·lectiu d'homes i dones així com el de les relacions sexuals normatives. La violació individual i col·lectiva és normalitzada i fins i tot erotitzada, «la pornografia es desenvolupa com una escola d'aprenentatge de què són les dones i també de què deuen ser» (Cobo, 2017, 97): submeses, pacients, fraccionades i disponibles per als homes. També és, per descomptat, una escola del que han de ser els homes: dominants, egoistes i boxets de les quals haurien de ser les seues companyes.

LA PORNOGRAFIA: Fal·làcia del lliure consentiment.

A principis del segle XX el feminisme radical va començar a denunciar la submissió que les dones patien també en els espais privats i, per tant, en el seu propi cos. Segons aquest moviment feminista els homes aconseguien beneficis a tots els nivells pels privilegis que els atorga el patriarcat. Això implicava també el plànol sexual. «El gènere expressa la construcció social de la feminitat i la casta sexual es refereix a la experiència comú d'opressió viscuda per totes les dones» (Varela, 2013, 105). Des del Feminisme Radical es posava sobre la taula de debat la intrusió del patriarcat en la vida privada de les dones i la vulneració del dret a la integritat física i a la inviolabilitat. «Més i més dones descobrien que havien sigut alienades dels seus propis cossos i que aquests havien sigut transformats en objectes per a altres, que s'havien convertit en territori ocupat» (Mies, 2019 74).

Des de l'aparició dels primers moviments feministes hem vist com es denunciava que «els patrons culturals tradicionals comportaven una mutilació sexual simbòlica de les dones en negar la seua sexualitat i anestesiar qualsevol expressió de plaer sexual femení per considerar-se antinatural i pecaminosa» (Varela, 2013, 111). No obstant això, continua existint una "coacció d'imparcialitat [que] es mostra clarament quan abordem qüestions com la prostitució, la pràctica del lloguer de ventres o la identitat de gènere" (Miyares, 2021, 41) prenent que el debat s'encete des de posicionaments falsament antagònics i sense tenir presents les desigualtats que fan aflorar aquests debats. Aquesta opressió sistemàtica de les dones està viva el dia d'avui, la violència sexual que s'exerceix amb els privilegis masculins és legitimada per la pornografia i manté la "casta sexual" (Varela, 2013). Avui en dia la situació continua, les dones són alienades sota la fal·làcia del consentiment i de la lliure elecció. S'ensenya a les dones a permetre la violència sexual sense oferir resistència i als homes a practicar la sexualitat mitjançant la violència.

El debat polític es perpetua i es repeteix al llarg de la història com demostra l'aprovació del Codi de Família a Cuba (2022), que legalitza l'explotació reproductiva institucionalitzant-la, o la proliferació de legislació europea que permet l'explotació sexual. Ambdues vies d'opressió de les dones. La base de l'opressió patriarcal de sexe se sosté, per tant, mantenint vigent la violència (sexual i reproductiva) cap a les dones. Amb aquest panorama de desigualtat i de justificació de la pornografia, la pregunta cabdal és: «pot haver-hi consentiment en un sistema patriarcal en què una part s'autoinstitueix com a subjecte i l'altra com a objecte?» (Nuño, 2016, 690). El consentiment basat en la lliure elecció es veu absolutament desvirtuat en una societat en què els privilegis i la desigualtat són explícits. Els homes són subjectes amb capacitat de decisió i amb accés a la riquesa i l'espai públic permetent la vertadera llibertat d'elecció. Són subjectes complets i individualistes dotats d'autonomia personal, però també de respecte públic. Les dones, per la seua banda, són objectes per lluir i admirar, però com tots els objectes, també per a adquirir.

Tal com exposa Castillo (2019, 127) «com parlar netament d'un sí o un no quan el mateix fet de ser dones implica estar tramada en el relat sense temps de la feminitat», en el relat de la desigualtat i de l'explotació. El neoliberalisme argumenta la lliure elecció (individual i individualista) per intentar apartar el focus de l'afecció comuna de les decisions individuals, de la "casta sexual" de la que parla Varela (2013). El consentiment al qual s'al·lega en nombroses ocasions quan parlem de pornografia i adquisició dels cossos de les dones és una fal·làcia en una societat travessada per la desigualtat. El cos femení és públic i violentable, especialment a la pornografia on, a més, la sexualitat se centra en el desig i el plaer masculí. La pornografia perpetua l'imaginari social que el valor d'una dona és el de servir sexualment a altres. S'alimenta la violència cap a les dones, es normalitza la sexualitat violenta i s'ensenya que els homes posseeixen mentre les dones són posseïdes. Autores com De Miguel asseguren que es normalitza «la coacció [que] ha d'assumir-se de forma implícita, sense ordres de cap mena» (De Miguel, 2015, 117). A la pornografia s'exposa les dones i se succeeixen les imatges de parts de cossos femenins, com si foren fragmentables. Apareixen tocades, posseïdes, violades i violentades; com a objectes facilitadors del plaer masculí. No existeix igualtat, no existeix desig ni consens en la relació sexual. Existeix un individu sexualment actiu i emissor de desig (l'home) i una altra sexualment passiva i receptora (la dona).

L'argument de la lliure elecció i de la lliure acceptació dels contractes entre persones suposadament iguals a les societats actuals perpetuen la possessió dels cossos de les dones al més pur estil patriarcal. Es parla de la llibertat de contractació obviant la desigualtat existent i el patriarcat, que estableix ciutadanes de segona i ciutadans de primera, compradors i comprades. Es tanca els ulls enfront de la desigualtat per pressuposar una igualtat inexistent davant la contractació. Pateman assegura que «el dret patriarcal està explícitament encarnat en la "llibertat de contracte"» (Pateman, 2019, 347) mitjançant la qual és possible adquirir qualsevol cosa, també cossos, despersonalitzant-los i objectivitzant-los. El mite de la lliure elecció dona suport contractual a la cosificació dels cossos de les dones, a la possessió d'aquests i a l'assumpció que la violència sexual és la forma acceptada de relació sexual.

En la societat capitalista les coses són adquiribles i els desitjos han de ser respostos mitjançant l'explotació dels recursos existents. Aquest compliment de desitjos fa que es reconega la capacitat d'expropiar recursos, d'apropiar-se'ls per poder donar resposta als desitjos individuals. El capitalisme alimenta l'individualisme pel qual el benestar personal està per sobre del benestar col·lectiu, fent que l'apropiació siga normalitzada sempre que done resposta a beneficis individuals. «L'expropiació forçosa és un dret públic del conjunt de la societat -adquirit pels homes- que intenta transferir, de manera coactiva -a partir de la violència- la propietat del cos de les dones perquè siga explotat pel règim sexista» (Barjola, 2018, 230). Els cossos de les dones passen a estar disponibles, passen a ser objectes adquiribles mitjançant la violència pública implícita i explícita que assegura l'autocensura i l'acceptació de les limitacions establertes. En la societat patriarcal les dones interioritzen les discriminacions i les accepten, essent part del cercle que les perpetuen.

La pornografia reforça la construcció patriarcal de la sexualitat basada en els desitjos masculins i la penetració com a únic mecanisme d'obtenció de plaer. A la pornografia, les dones són presentades com persones-objecte que s'utilitzen per donar plaer als homes. No existeix l'excitació femenina ni l'erotisme, només la penetració i la realització d'activitat sexual centrada en el fal·lus masculí. «L'al·legoria per excel·lència és (...) la construïda per la male gaze o mirada fixa masculina en la seua depredació simbòlica del cos femení fragmentat» (Segato, 2010, 41). La imatge pornogràfica presenta el cos de les dones fragmentat i donant resposta a la interacció i el desig masculí, lluny de l'autonomia personal i individual. La vàlua de les dones i el seu cos en funció dels desitjos masculins i de la mirada patriarcal, la violència sexual escenificada en el plaer masculí. Es construeix, així, la masculinitat i la feminitat des de la submissió i el domini establint una sexualitat desigual on una part és negada com a subjecte de plaer mentre l'altra és posicionada com a únic protagonista.

La pornografia plasma la dissociació del cos i la persona com a entitats separades i alienables. «Per poder sobreviure al món de la prostitució, cal cosificar la sexualitat pròpia, considerar-la una funció separada del jo i mantenir la distinció entre

el fet "venut" i el jo» (Ekis, 2015, 138). Suposa, per tant, l'escenificació de l'esclavatge sexual de les dones emmascarat de llibertat sexual. És, en si mateixa, violència sexual patriarcal i reaccionària cap a les dones. És la imatge de l'accés i la possessió dels cossos de les dones presentant-les com a públiques i situant-les en el marc d'objecte d'adquisició sexual. Suposa part de la violència indirecta i simbòlica «com a mètode per a "mantenir les dones en el seu lloc"» (Mies, 2019, 76): el lloc de la submissió i acceptació de la satisfacció de l'home com a únic individu respectable i respectat. És la construcció de la dona com a joguet al servei del desig públic masculí, tal com refereix Despentes (2018) qui assegura que l'alliberament de les dones passa per la lliure disposició del seu cos, sense atendre que la lliure elecció en un espai de desigualtat és, com a mínim, qüestionable.

El drama social es magnifica si s'és conscient de la implantació i normalització de les imatges pornogràfiques en tot el nostre entorn. Des dels continguts extremadament sexualitzats en la comunicació habitual, fins a la facilitat amb la qual s'accedeix a la pornografia. «La pornografia està ara obertament disponible i, encara que en la seua major part és consumida en entorns privats, és tan omnipresent que ha perdut part del seu poder de sorprendre, d'alarmar, desestabilitzar o ferir» (Bauer, 2019, 44). Està normalitzat consumir imatges pornogràfiques on s'escenifiquen autèntiques violacions, fins i tot s'inclouen com a acceptables i plaents per a les dones escenes de tortura sexual (Bukake). La pornografia inclou a les dones simplement com a objectes, però les escenifica com a voluntàriament sotmeses normalitzant la submissió. L'acceptació de la pornografia suposa «assumir com a naturals estereotips allí plasmats: una masculinitat hegemònica i violenta i una feminitat submissa i al servei del plaer masculí, on es normalitza la cultura de la violació, molt freqüentment, en ramat» (Bosch, Ferrer i Gili, 2020, 168).

La construcció d'espais segurs i lliures de violències sexuals passa, necessàriament, per eliminar "la sobrecàrrega de sexualitat que s'assigna a les dones [perquè] és la condició de possibilitat (...) per la construcció d'una indústria del sexe que té com eix central la mercantilització dels cossos de les dones" (Cobo, 2017, 45). Mentre els cossos de les dones continuen sent adquiribles al mercat audiovisual, entre d'altres, la violència sexual estarà present a la nostra societat i legitimada. La pornografia és l'encarregada de perpetrar la violència sexual en ser l'escola de sexualitat per antonomàsia, on els xiquets i xiquetes tenen les primeres aproximacions al sexe i on es percep que les dones són subjectes passius mentre els homes són subjectes actius. Com s'ha explicat amb detall, la pornografia ens ensenya la sexualitat violenta des del patriarcat fent de la violència sexual quelcom acceptat i acceptable.

Aquesta situació de violència sexual generalitzada se sustenta gràcies al sistema sexe-gènere mitjançant el qual se sotmet a la meitat de la població associant-la a comportaments concrets segons el seu sexe de naixement. Aquesta associació no és quelcom decidit o triat, el gènere és imposat pel patriarcat inclús abans de néixer i s'associa directament al sexe biològic. La pornografia escenifica, de fet, l'opressió associada al sexe mitjançant la violència sexual. La pornografia centra l'abús, l'agressió i la violació sobre el sexe biològic de les dones, qui escenifiquen la submissió i la recepció de violència que el gènere associa al seu sexe biològic. A la pornografia, com a la vida, no existeix possibilitat d'escollir: els cossos femenins són violentats pel seu sexe. La violència sexual s'estén i es perpetua gràcies a un sistema que la normalitza i accepta que, segons els trets sexuals, desenvolupes un rol sexual de boixet o de víctima.

CONCLUSIONS: La col·lectivitat com a ferramenta d'autodefensa.

La violència sexual és intrínseca en la societat patriarcal i normalitzada tant pels opressors com per les oprimides. Això impossibilita per complet les decisions individuals sense afecció col·lectiva, neutralitza la lliure elecció i la individualitat en tant que les accions mai són neutres i existeix la "casta sexual" (Varela, 2013) en què les dones són sotmeses. La pornografia s'estén i s'accepta gràcies a la normalització generalitzada i a l'acceptació per part de les oprimides del seu estatus, com passa amb la resta d'opressions patriarcal. Per poder lluitar contra ella cal assumir, sense dubtes ni reticències, que les decisions individuals tenen afeccions col·lectives i, per tant, recordar allò de l'efecte papallona: si una dona decideix ser violentada, moltes altres ho seran amb incapacitat absoluta de decidir-ho. Des d'un punt de vista mediàtic, la pornografia suposa el màxim exponent de la justificació de l'explotació sexual dels cossos femenins fent-la acceptable per les dones. És l'espai mediàtic més estés de la construcció patriarcal de la sexualitat i la fal·làcia de la lliure elecció fa que normalitzem la cosificació de les dones, l'alienació dels seus cossos i la vulneració directa dels drets humans. No existeix una manera altruista d'explotació igual que no existeix una afecció únicament individual de l'explotació. Com diu Mimunt Hamido (2021) el feminisme no tracta d'individualitats, sinó de col·lectivitat; de l'opressió que vivim les dones pel fet de néixer amb sexe femení i com això s'estén al llarg i ample del món travessant totes les cultures i religions.

No obstant això, la societat actual capitalista i patriarcal és eminentment desigual i, per tant, s'elimina el consentiment com a validació dels acords entre persones desiguals. La desigualtat que genera el patriarcat desarticula la fal·làcia capitalista de la lliure elecció, cap persona té dret individual a elegir ser explotada perquè les decisions individuals mai són innòcues en l'àmbit col·lectiu. Això és necessàriament aplicable a les dones, oprimides universalment, especialment quan parlem de sexualitat perquè suposa la percepció que col·lectivament té la meitat de la població sobre l'altra meitat població. En paraules de Nuño «convertir éssers racionals en cossos subalterns per als quals la biologia anava a ser destí, va requerir un ventall de sofismes, més després de la proclama revolucionària de la igualtat masculina» (Nuño, 2020, 22). El destí de les dones era ser propietats útils dels homes i per aconseguir-ho és fonamental que siguin consentidores i no éssers amb autonomia. La disponibilitat pública dels cossos de les dones representa la discriminació de sexe més flagrant i acceptada en la societat actual.

La pornografia és un dels mecanismes de vulneració dels drets humans al mateix temps que una escola de violència cap a les dones. El neoliberalisme pretén fer prevaldre la inexistència de llibertat d'elecció per sobre dels drets humans per poder continuar esclavitzant les dones i explotant els seus cossos. Per a assolir-ho assenyala a qui denúncia les explotacions, emmascarant de paternalisme el que és en realitat una defensa de la col·lectivitat. Els mecanismes del patriarcat per continuar sotmetent a les dones no acaben, es reinventen per preservar la masculinitat hegemònica. Els arguments teòrics són aclaparadors i demostren amplament com el patriarcat i el capitalisme han construït una societat desigual aconseguint violentar els cossos de les dones amb el seu suposat consentiment. Amb la perspectiva de la discriminació sexista com a filtre, és fonamental posar sota focus d'anàlisi els mecanismes existents per a perpetrar la desigualtat i la violència sexual, com ho és la pornografia.

En un món d'economia capitalista s'utilitza en massa ocasions la llibertat d'elecció com una fal·làcia per justificar l'explotació especialment quan aquesta afecta les dones, com passa amb la pornografia. Tal com assegura Martínez (2019) «l'argument del lliure consentiment es basa en una visió neoliberal de la llibertat, basada en la ficció que la societat és igualitària i no està travessada per eixos de poder i dominació» (Martínez, 2019, 62). Es genera, per tant, una mena d'"imparcialitat" (Miyares, 2021) entre oprimides i opressors que fa que reapareguen els debats de manera cíclica i fonamentant l'argumentació en la suposada lliure elecció de les dones a ser explotades sense tenir en compte que el gènere, construcció social opressora i explotadora de les dones, no és una cosa ni sentida ni decidida, sinó que és una imposició patriarcal, alimentada pel capitalisme, que ens fa ciutadanes de segona.

Sotmetre les dones i cosificar-les ha requerit la construcció de mecanismes de convenciment públic, de creació d'imaginari col·lectiu mitjançant el qual més de la meitat de la població siga percebuda com un objecte. En l'actualitat, a més està el debat sobre el reconeixement del gènere i la importància d'elevant-lo a categoria jurídica deslligant-lo de les afeccions col·lectives que té sobre les dones i el seu sexe. "Si qüestionem l'eficàcia de les ideologies, no hi ha manera, com afirma Bauman, de dirimir si una visió del món o una altra és més o menys justa. Només queda l'acceptació acrítica de la varietat" (Miyares, 2021, 43) que manté les desigualtats. Mitjançant el matrimoni i la prostitució s'obté la visibilització de la propietat de les dones com a privades o públiques, per justificar i normalitzar la violència en els dos espais està, doncs, la pornografia.

És imprescindible, doncs, que després de segles de lluita feminista obrim els ulls a la fal·làcia de lliure elecció que ens imposa el patriarcat i recordem l'opressió basada en el sexe que explota les dones de forma col·lectiva. L'individualisme que es pretén justificar constantment perpetua la violència sexual cap a les dones i manté viva la flama de la violació i l'agressió sexual. "El feminisme s'ha encarregat d'ensenyar que referir que la subjectivitat o identitat personal no es pot fer al marge d'una exhaustiva anàlisi dels efectes tant biològics (de sexe) com socials (de gènere) en la constitució i expressió del jo" (Miyares, 2021, 125). Per tant, s'ha de continuar amb la denúncia de la realitat opressora i de la necessitat de lluita col·lectiva per poder alliberar-nos de la violència sexual.

Els espais segurs de violències, en general i en especial de les sexuals, es generen des de l'abolició del gènere com a mecanisme d'opressió i la instauració de la igualtat amb el reconeixement de les dones com a persones de ple dret. Les dones són, per tant, una col·lectivitat vulnerada i agredida al llarg de la història que cal reconèixer i tornar a situar en l'esfera dels drets humans. Existeix una necessitat d'autodefensa mútua, de reconeixement entre nosaltres i d'atendre'ns com a grup per poder enderrocar les estructures d'opressió patriarcal existents. Percebre'ns des de la individualitat personal es perd de vista la desigualtat que ens afecta col·lectivament i acceptar la violència com intrínseca a les nostres relacions sexuals. Autoreconèixer-se en la col·lectivitat és, per tant, autoprotegir-nos de la normalització de la violència, defensar-nos i erradicar-la.

Referenciac bibliogràfiques

- Barjola, Nerea. 2018. Microfísica sexista del poder. El caso Alcàsser y la construcción del terror sexual. Barcelona: Virus Editorial i Distribuïdora.
- Bauer, Nancy. 2019. Cómo hacer cosas con pornografía. Madrid: Cátedra.
- Bosch, Esperanza; Ferrer Pérez, Victòria Aurora; Gili, Margarita. 2020. Historia de la misoginia. Barcelona: Anthropos.
- Castillo, Alejandra. 2019. Crónicas Feministas en tiempos neoliberales. Santiago de Chile: Palinodia.
- Cobo Bedia, Rosa. 2011. Hacia una nueva política sexual. Las mujeres ante la reacción patriarcal. Madrid: Catarata.
- Cobo Bedia, Rosa. 2017. La prostitución en el corazón del capitalismo. Madrid: Catarata.
- De Miguel, Ana. 2015. Neoliberalismo sexual, el mito de la libre elección. Madrid: Cátedra
- Despentes, Virginie. 2018. Teoria King Kong. Barcelona: Literatura Random House.
- Ekis Ekman, Kajsa. 2015. El ser y la mercancía. Prostitución, vientres de alquiler y disociación. Barcelona: Bellaterra.
- Federici, Silvia. 2018. Caliban i la bruixa. Dones, cos i acumulació primitiva. Barcelona: Virus Editorial i Distribuïdora.
- Federici, Silvia. 2018. El patriarcat del salari. Crítiques feministes al marxisme. Manresa: Tigre de paper.
- Federici, Silvia. 2013. Revolución en punto cero. Trabajo doméstico, reproducción y luchas feministas. Madrid: Traficantes de sueños.
- Gay, Roxane. 2015. Mala Feminista. Madrid: Capitán Swing Libros.
- Hamido Yahia, Mimunt. 2021. No nos tapan: Islam, velo, patriarcado. Tres Cantos: Akal.
- Martínez Vicente, Layla. 2019. Gestación subrogada. Capitalismo, patriarcado y poder. Logroño: Pepitas de calabaza.
- Mies, María. 2019. Patriarcado y acumulación a escala mundial. Madrid: Traficantes de sueños.
- Millet, Kate. 2010. Política sexual. Madrid: Ediciones Cátedra.
- Miyares, Alicia. 2021. Distopías Patriarcales. Análisis del <<generismo queer>>. Madrid: Ediciones Cátedra.
- Nuño Gómez, Laura. 2020. Maternidades S.A. El negocio de los vientres de alquiler. Madrid: Catarata.
- Nuño Gómez, Laura. 2016. Una nueva cláusula del Contrato Sexual: vientres de alquiler. Revista de Filosofía Moral y Política, núm. 55, pp. 683-700. Madrid: Universidad Rey Juan Carlos.
- Pateman, Carole. 2019. El contrato sexual. Madrid: Menades.
- Reverter, Sonia, Medina-Vicent, Maria. 2020. El feminismo en 35 hastags. Madrid: Los libros de la catarata.
- Sassen, Saskia. 2003. Contrageografías de la globalización. Género, ciudadanía y circuitos transfronterizos. Madrid: Traficantes de sueños.
- Segato, Rita Laura. 2010. Las estructuras elementales de la violencia. Ensayos sobre género entre la antropología, el psicoanálisis y los derechos humanos. República Argentina: Prometeo Libros.
- Sendón de León, Victoria. 2019. La Barbarie patriarcal. De Mad Max al neoliberalismo salvaje. Madrid: Menades.
- Varela, Nuria. 2013. Feminismo para principiantes. Barcelona: Penguin Random House Grup Editorial.